

Микола-Олег ЄРШОВ

доктор філософії, докторант
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
<https://orcid.org/0000-0002-6839-622X>

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Стаття присвячена переосмисленню ролі соціогуманітарної освіти в умовах цифровізації і викликів гібридної агресії, спрямованої на деструкцію індивідуальної та суспільної свідомості. У центрі уваги – необхідність трансформації системи оцінювання соціогуманітарної підготовки молоді, де традиційні академічні показники поступаються місцем здатності майбутніх фахівців протистояти маніпулятивним впливам. Потреба в обґрунтуванні важливості запровадження моніторингу якості соціогуманітарної підготовки молоді зумовлена стратегічною місією закладів вищої освіти як інституцій, що відповідають за формування еліти – інтелектуального і морального фундаменту національної стійкості і безпеки країни.

Ключові слова: соціогуманітарна освіта, соціогуманітарна підготовка, національна безпека, гібридні загрози, моніторинг якості, когнітивна і світоглядна стійкість, соціально-правова суб'єктність, цифрова трансформація.

Mykola-Oleg YERSHOV

MONITORING THE QUALITY OF SOCIO-HUMANITARIAN TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATIONS AND HYBRID THREATS

The article is devoted to reimagining the role of socio-humanitarian education in the context of digitalization and the challenges of hybrid aggression aimed at the destruction of individual and collective consciousness. The focus is on the necessity of transforming the evaluation system of socio-humanitarian training for youth, where traditional academic indicators give way to the ability of future specialists to resist manipulative influences. The need to substantiate the importance of implementing quality monitoring of socio-humanitarian training is driven by the strategic mission of higher education institutions as organizations responsible for the formation of the elite – the intellectual and moral foundation of national resilience and national security.

Key words: socio-humanitarian education, socio-humanitarian training, national security, hybrid threats, quality monitoring, cognitive and worldview resilience, socio-legal agency, digital transformation.

У сучасну епоху, що позначена стрімкою цифровізацією та розгортанням гібридних воєн, головним полем битви стає свідомість людини [5; 6, с. 28]. У Стратегії національної безпеки України (2020) [3] було

засвідчено необхідність запровадження національної системи стійкості для забезпечення високого рівня готовності суспільства і держави до реагування на широкий спектр загроз, що з по-між іншого, включа-

ло оцінювання ризиків, своєчасну ідентифікацію загроз і визначення вразливостей. Однак у Концепції забезпечення національної системи стійкості (2021) слово «освіта» згадується лише один раз як технічна база для навчання чиновників (держслужбовців) методам управління ризиками [4]. У Плані заходів з реалізації Концепції забезпечення національної системи стійкості до 2025 р. [9] освіта також згадується лише в контексті навчання чиновників конкретним алгоритмам реагування на ризики. План зосереджений на тому, як державні органи мають впливати на суспільство (через комунікації та моніторинг суспільно-політичних настроїв), але не на тому, як через систему освіти сформувати суб'єктну стійку особистість. Тобто документ визначає «стійкість» як адміністративно-технічне завдання, де соціогуманітарний потенціал освіти залишається незадіяним ресурсом.

Водночас в умовах екзистенційної війни соціогуманітарна освіта у закладах вищої освіти (далі: ЗВО), які покликані готувати майбутню еліту країни – відповідальних, соціально активних і самоорганізованих громадян зі сформованими моральними цінностями [2], має розглядатися не як формальна частина освітньої програми, а як стратегічний освітній ресурс зміцнення національної стійкості і безпеки держави, оскільки саме педагогічні кадри у гібридній війні проти України активно використовувалися як інструмент деформації норм поведінки українських громадян через включення проросійських ідеологем в освітній процес, позашкільну діяльність, вебсайти, мас-медіа тощо [5, с. 396]. У цьому контексті важливо розрізнити два фундаментальні поняття: *соціогуманітарна освіта* і *соціогуманітарна підготовка*. Перше постає як цілісна інституційна система відтворення знань про людину й суспільство (історія, філософія, право, соціологія тощо), що забезпечує формування інтелектуального капіталу країни для захисту її національних інтересів. Друге – як цілеспрямований педагогічний процес активного засвоєння змісту соціогуманітарної освіти, результатом якого є формування *соціогуманітарної компетентності*, яку про-

понуємо розглядати як здатність суб'єкта в умовах агресивного інформаційно-сміслового середовища зберігати світоглядну і когнітивну стійкість та соціально-правову суб'єктність.

Актуальність цих процесів стрімко зростає через суперечність між традиційними підходами до соціогуманітарної підготовки молоді та новими викликами мілітаризованого цифрового середовища (ІПСО, кібербулінг, ерозія цінностей). За таких умов соціогуманітарна підготовка стає ключовим чинником формування здатності нового покоління розрізнити істину й дезінформацію, протистояти маніпуляціям, зберігати національну ідентичність і запобігати «когнітивному розброєнню» нації. Вона стає стратегічним ресурсом національної безпеки, що перетворює майбутнього фахівця на «цифрового лідера» зі сформованою когнітивною стійкістю світоглядною і соціально-правовою автономією.

Традиційно соціогуманітарна сфера вважається важковимірюваною, апелюючи до абстрактних категорій «духовності» чи «патріотизму». Проте в умовах екзистенційних загроз ми не можемо покладатися на інтуїцію, здійснюючи управління формуванням стійкості нації «наосліп». Вітчизняна наука вже має зразки моделювання й вимірювання певних феноменів, пов'язаних із безпекою [1; 8; 10; 17]. Молодь – це майбутня інтелектуальна еліта, потенційні тьютори та коучі для своїх громад. Отже, якщо ми не вимірюємо рівень їхньої когнітивної стійкості і світоглядної автономії, ми не знаємо реального стану «імунної системи» держави. З огляду на це, моніторинг соціогуманітарної підготовки молоді у ЗВО дозволить перейти від формального вивчення дат до верифікації здатності студента діяти як суб'єкт, що є принциповим для виживання молодого демократичного суспільства в умовах кризової геополітичної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для оцінювання стану дослідженості проблеми здійснено аналіз джерел з питань національної безпеки, розміщених у Національному репозитарії академічних текстів (далі: НРАТ), що базується на

вибірці з 254 дисертаційних досліджень. Аналіз дисертацій за роками видання дозволяє виділити періоди сплеску наукового інтересу до феномену національної безпеки (рис. 1).

Як видно з рис. 1, упродовж 2010–2014 рр. кількість оприлюднених за цією проблемою праць не перевищувала 4 на рік. Однак події 2014 р. та початок збройної агресії проти України стали катализатором змін у наукових пріоритетах. У 2014–2018 рр. значно зросла кількість дисертаційних досліджень, що стали реакцією науки на початок АТО/ООС та зміну воєнної доктрини. У 2019–2021 рр. – інтерес до безпекової проблематики продовжував зростати, відображаючи системну реформу сектору безпеки й оборони. З 2021 р. наукові дослідження починають демонструвати увагу до проблем стійкості суспільства й держави в умовах війни та гібридних загроз. У 2023 р. зафіксовано 45 захистів. Такий стрибок є прямим відображенням мобілізації наукової спільноти у відповідь на повномасштабне вторгнення, що зумовило гостру потребу в оперативному опрацюванні дос-

віду ведення війни та адаптації державних інститутів до екстремальних умов.

Отже, аналіз масиву дисертаційних робіт, зареєстрованих у НРАТ за період з 2010 по 2024 рр., дозволяє простежити чітку кореляцію між безпековою ситуацією в Україні та вектором розвитку вітчизняної гуманітарної та прикладної науки, демонструючи трансформацію поняття «національна безпека» від вузькоспеціалізованої теоретичної категорії до фундаментального міждисциплінарного об'єкта вивчення.

Структурний розподіл досліджень за галузями знань (рис. 1) підкреслює комплексний характер сучасної безпекової парадигми. Домінування юридичних наук (31,5 % від загальної кількості дисертацій, або 80 робіт) пояснюється нагальною необхідністю вдосконалення правового режиму воєнного стану та міжнародно-правового захисту національних інтересів. Економічний сектор (21,3 %) та державне управління (20,5 %) демонструють майже паритетну участь, що вказує на зміщення фокусу в бік забезпечення стійкості критичної інфраструктури, енергетичної незалежності та

	Педагогічні науки	Державне управління	Юридичні науки	Економічні науки	Інші	Всього
2010	0	2	3	4	1	10
2011	0	1	2	3	2	8
2012	1	2	4	4	1	12
2013	1	1	3	3	2	10
2014	1	2	5	3	2	13
2015	2	4	6	5	3	20
2016	2	3	7	4	4	20
2017	1	4	5	3	3	16
2018	1	3	6	2	2	14
2019	2	5	7	4	3	21
2020	1	3	4	2	2	12
2021	3	7	9	6	4	29
2022	2	4	5	3	5	19
2023	6	10	12	8	9	45
2024	1	1	2	0	1	5
Всього	25	52	80	54	43	254

Рис. 1. Дисертаційні дослідження з питань національної безпеки

Джерело: Складено автором за даними НРАТ станом на 08.03.2026 р. URL: <https://datawrapper.dwcdn.net/LvQj8/1/>

реформування механізмів кризового менеджменту. Дослідження цих трьох наукових галузей становлять понад 73 % від усіх 254 дисертацій безпекового спрямування. Це підтверджує той факт, що в Україні національна безпека розглядається передусім як об'єкт економіко-правового регулювання та функція державного апарату. Педагогічні дисертації складають лише 9,8 % (25 робіт). Значна їх частина присвячена підготовці майбутніх фахівців силових структур (МВС, СБУ, ЗСУ) до виконання завдань із захисту національної безпеки, а також формуванню безпекової культури особистості. Аналіз педагогічних дисертацій показує, що більшість із них мають прикладний, вузькоспеціалізований характер (методика вогневої підготовки, формування психологічної готовності майбутніх офіцерів, професійна підготовка фахівців митної служби тощо). Отже, педагогічна наука в Україні здебільшого досліджує, «як» навчити (технології), але майже не досліджує, «кого» і «заради чого» ми виховуємо у контексті живання нації. Вона не формує «національну ідею», а адаптує кадри до вже існуючих бюрократичних систем.

Кількісна перевага досліджень із юридичних (80), економічних (54) та управлінських (52) наук може свідчити і про те, що держава намагається здобути безпеку через закони й заборони, механізми фінансування, структури й регламенти. Проте без фундаменту, який має закладати педагогіка (цінності, ідентичність, критичне мислення), закони й міністерства завжди працюватимуть у вакуумі. Якщо еліта не сформована ціннісно (сфера педагогіки), вона використовує юридичні, економічні та управлінські інструменти не для захисту нації, а для власного збагачення або імітації діяльності. Таким чином, низька частка педагогічних досліджень у сфері національної безпеки може означати проблемність стратегічного гуманітарного проектування та існування розриву між освітою й державою. Тобто, ми лікуємо симптоми (зміцнюємо кордони), але не усуваємо причини (криза ідентичності, вразливість до пропаганди). Національна безпека сприймається як щось, що робиться «людьми у формі»,

а не педагогом, хоча історичний досвід переконливо доводить, що безпека починається з ідеології та освіти. Часто питання «виховання еліт» мігрують у політичні або соціологічні науки. Проте, якщо вони не повертаються в педагогіку у вигляді освітніх стратегій, концепцій, стандартів, вони залишаються лише «теоріями на папері». Отже, ці 9,8 % – показник відставання педагогіки від силового, фінансового та бюрократичного апарату. Поки педагогічна наука не перейде від «методики навчання фізичної культури в академії СБУ» до «формування стратегічного мислення національної еліти», вона залишатиметься на периферії реального впливу на національну безпеку.

Підсумовуючи аналіз наукових джерел, можна констатувати, що дослідження безпекових питань в Україні носить міждисциплінарний характер. Українська наука демонструє високу адаптивність до викликів сучасності. Різке зростання кількості дисертацій у 2023–2024 роках свідчить про формування потужного наукового фундаменту для розробки стратегій перемоги та подальшого повоєнного відновлення держави, де національна безпека розглядається як система, що охоплює правові, економічні, управлінські та соціально-виховні аспекти. Хоча найбільш активно ці питання розробляються в царині права, економіки та державного управління, поступове зростання уваги до безпекових питань у педагогіці та соціальних науках підкреслює перехід до моделі «всеохопної оборони», де освіта і підготовка громадян є не менш важливими за військову техніку.

Виявлена невідповідність між стратегічними завданнями національної безпеки та реальним рівнем залученості педагогічної науки до їх розв'язання актуалізує перегляд підходів до управління процесом підготовки молоді до життя й діяльності в умовах гібридних загроз. Якщо дефіцит фундаментальних педагогічних розвідок у сфері цивільного захисту та стійкості суспільства свідчить про втрату галузю ролі ідеологічного архітектора, то подолання цієї інертності можливе лише через перехід від декларативних методів до інструментальних.

Мета статті. У цьому контексті актуалізується необхідність обґрунтування структурно-функціональної моделі моніторингу якості соціогуманітарної підготовки молоді у закладах вищої освіти.

Реалізація зазначеної мети забезпечується використанням відповідного методологічного інструментарію, що поєднує: загальнонаукові методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування) – для формування джерельної бази; контент-аналіз – для виявлення концептуальних розривів у законодавстві, дослідження особливостей існуючого наукового дискурсу (HPAT, Google Scholar); системний підхід – для формування цілісного бачення моніторингу як багаторівневої системи, що охоплює когнітивний, світоглядний та соціально-правовий аспекти; структурно-функціональне моделювання – для розроблення моделей соціогуманітарної компетентності та моніторингу якості соціогуманітарної освіти.

Вклад основного матеріалу. Моніторинг якості соціогуманітарної підготовки молоді у ЗВО має стати не просто інструментом статистичного обліку, а дієвим каналом зворотного зв'язку, що дозволить об'єктивно оцінити відповідність ціннісних орієнтирів нового покоління викликам сучасної безпекової ситуації, ідентифікувати зони соціогуманітарної вразливості та сформулювати доказову базу для оперативної корекції освітніх стратегій. Такий моніторинг – це система стратегічної верифікації стану когнітивної та світоглядної резильєнтності здобувачів та їхньої соціально-правової суб'єктності. Для національної безпеки – це інструмент раннього виявлення загроз у ціннісно-мотиваційній сфері суспільства. Сутність моніторингу полягає у відстеженні динаміки формування *соціогуманітарної компетентності*. Це – інтегративна властивість особистості, представлена тріадою критеріальних характеристик: когнітивна стійкість як «інтелектуальний імунітет» особистості, що захищає розум від перевантаження, маніпуляцій, дезінформації; світоглядна стійкість як «аксіологічний компас», що формує ціннісні орієнтації, не дозволяє людині втратити автономність чи стати

інструментом агресора; соціально-правова суб'єктність як «правовий фундамент» особистості, що визначає легітимні межі її поведінки, забезпечує правову й соціальну відповідальність та гарантує реалізацію автономних рішень у безпечному для суспільства форматі. Ця тріада показує, що соціогуманітарна компетентність – це не лише здатність мислити й орієнтуватися у цінностях, а й діяти у правовому та соціально відповідальному просторі, що є ключовим для зміцнення стійкості суспільства і безпеки держави (рис. 2).

Моніторинг – це не просто оцінювання знань, а стратегічна верифікація готовності майбутнього фахівця протистояти гібридним атакам, спосіб раннього виявлення ціннісних вразливостей та оцінювання потенційних ризиків, інструмент інституційного аудиту, що адвокує гуманітарне знання як основу державного будівництва.

Необхідно, щоб моніторинг якості соціогуманітарної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах цифрових трансформацій і гібридних загроз здійснювався на *принципах*: об'єктивності (використання валідизованих цифрових метрик та стандартизованих тестів), деперсоналізації (анонімність збору даних для запобігання упередженості оцінювання), етичної захищеності (суворе дотримання конфіденційності та безпеки персональних даних), системності (комплексний аналіз когнітивних, світоглядних та правових параметрів), безперервності (регулярність діагностики на всіх етапах освітнього процесу), прозорості і відкритості (доступність методології та публічність узагальнених результатів), адаптивності (своєчасне оновлення інструментарію відповідно до появи нових гібридних загроз), залучення стейкхолдерів (активна участь держави, суспільства та роботодавців у верифікації результатів). Особливу увагу варто звернути на обов'язковості дотримання принципу деперсоналізації. Для здобувача її результати мають стати базою для формування стратегії його саморозвитку. Водночас ці результати не повинні заноситися в дипломи, не можуть бути тиском на особистість чи стеженням за думками молоді. В узагальненому

Рис. 2. Соціогуманітарна компетентність як фактор посилення національної стійкості і зміцнення національної безпеки

вигляді вони мають показати, чи навчив університет студента захищатися від маніпуляцій, чи просто дав йому набір фактів, які не працюють у критичній ситуації. Тобто моніторинг якості соціогуманітарної підготовки молоді має висвітлити показники ефективності закладу освіти щодо підготовки майбутніх фахівців не лише до професійної діяльності, але й до життя в умовах демократії. Це також перевірка спроможності закладу освіти готувати національну еліту країни.

Для перетворення гуманітарних смислів у цифрові метрики пропонується використовувати три основні критерії, кожен із яких має певні показники та інструменти вимірюваності (табл. 1).

Важливо зазначити, що цифрові трансформації вимагають адекватного інструментарію. В умовах алгоритмічних новинних стрічок та «ехо-камер» традиційні тести на знання втрачають свою ефективність. Тому важливо існуючий інструментарій модернізувати з використанням сучасних цифрових інструментів (Big Data, OSINT-аналіз публічного профілю, NLP). Це дасть змогу замінити суб'єктивне оцінювання об'єктивною верифікацією, дозволить освітнім і державним менеджерам бачити реальну картину суспільних вразливостей у режимі реального часу, аналізуючи не те, що студент «хоче відповісти», а те, як він реально взаємодіє з контентом і джерелами.

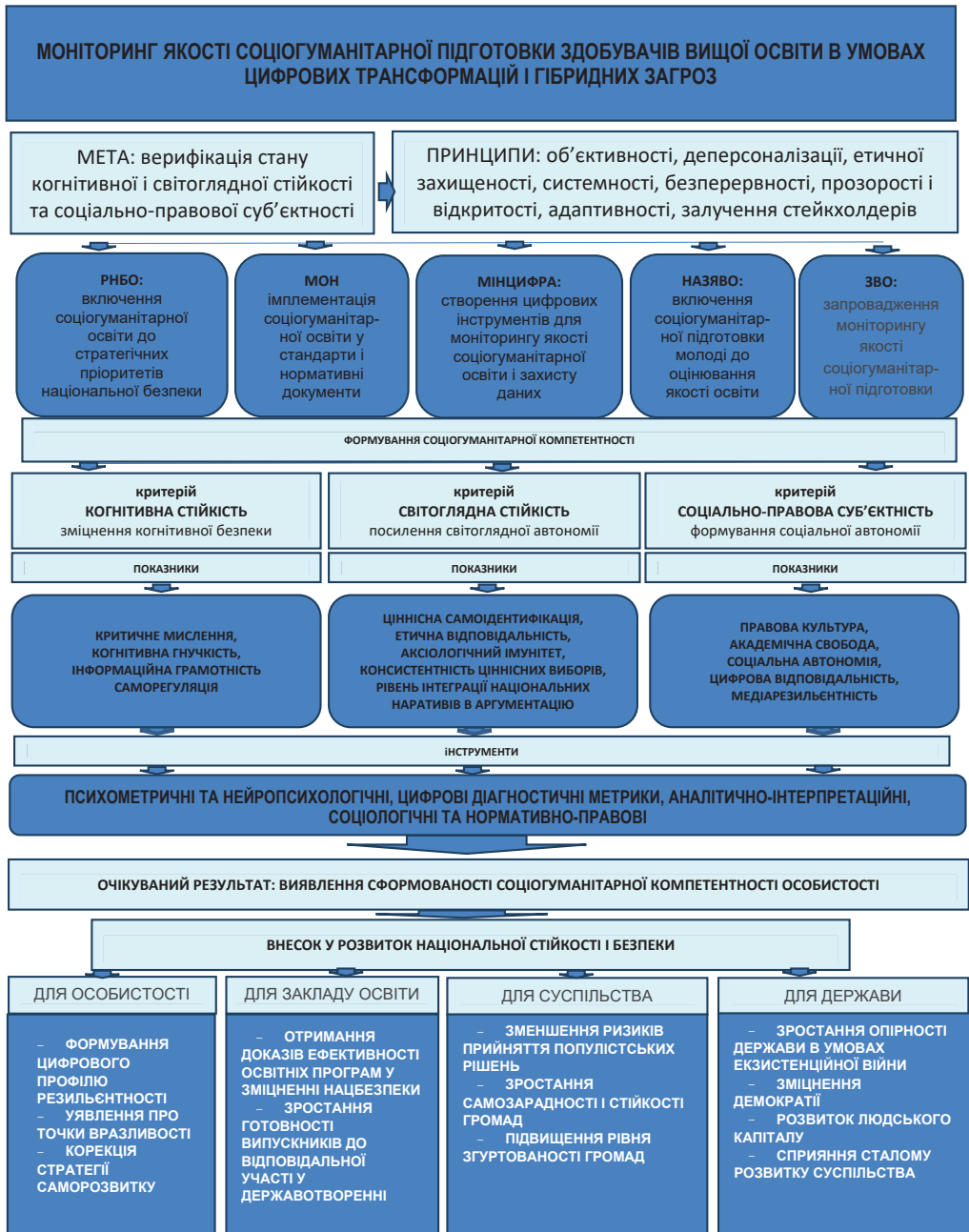

Рис. 3. Структурно-функціональна модель моніторингу якості соціогуманітарної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах цифрових трансформацій і гібридних загроз

Вимірювання показників соціогумантарної компетентності

Критерій та його сутність	Показник вимірюваності	Орієнтовний інструмент вимірюваності	Внесок у зміцнення безпеки
1	2	3	4
Когнітивна стійкість <i>Сутність:</i> здатність психіки зберігати розумову рівновагу, критичне мислення та можливість ефективного опрацювання інформації в умовах високого стресу, невизначеності або маніпуляцій. <i>Місія:</i> формування когнітивної безпеки	критичність мислення	Тест оцінювання критичного мислення Уотсона-Глейзера (СТА)[18; 20].	Діагностує здатності розпізнавати логічні помилки та маніпуляції, що дозволяє оцінити рівень захищеності від дезінформації
	когнітивна гнучкість	Шкала когнітивної гнучкості (CFS) [24] або тести на переключення уваги (Stroop Test, Wisconsin Card Sorting Test).	Виявляє здатність швидко адаптуватися до змінних умов, що важливо для оцінювання психологічної стійкості у кризових ситуаціях
	інформаційна грамотність	Тест на інформаційну грамотність (ILT), iSkills Assessment (ETS) [15]	Діагностує рівень уміння працювати з інформацією, що показує готовність особи протистояти інформаційним загрозам.
	саморегуляція	Опитувальник «Стильова саморегуляція поведінки людини» В. І. Моросанової (MAI) [27]	Виявляє здатність до контролю власної поведінки й емоцій, що є показником психологічної безпеки.
Світоглядна стійкість <i>Сутність:</i> здатність особистості до саморегуляції в умовах ціннісного хаосу <i>Місія:</i> формування світоглядної автономії	ціннісна самоідентифікація	Тест цінностей Ш. Шварца [28]	Діагностує рівень ідентифікації з базовими цінностями, що показує ступінь інтеграції особистості в національну культуру та суспільну єдність
	етична відповідальність	Тести на: визначення проблем (DIT) [21], моральну компетентність (MJT) [23], оцінювання етичного прийняття рішень (EDM) [19], почуття обов'язку [14].	Виявляє рівень моральних суджень, що дозволяє оцінити готовність діяти в суспільстві відповідально.
	Аксіологічний імунітет	не мають стандартизованих тестів, але їх можна вимірювати через контент-аналіз текстів та дискусій	Діагностує стійкість до ціннісних маніпуляцій, що важливо для інформаційної безпеки.
	Консистентність ціннісних виборів		Виявляє стабільність ціннісних орієнтирів, що є показником світоглядної стійкості.
рівень інтеграції національних наративів в аргументацію	Діагностує рівень включення національних інтересів до аргументації особистості, що показує ступінь її культурної безпеки.		

1	2	3	4
<p>Соціально-правова суб'єктність</p> <p><i>Сутність:</i> здатність особистості усвідомлено й автономно діяти в соціально-правовому полі, бути носієм прав і обов'язків, а також відповідально реалізовувати їх у цифровому та реальному середовищі.</p> <p><i>Місія:</i> формування правової і соціальної автономії</p>	правова культура	Тест «Правова культура в Україні» [13]	Діагностує рівень знань і розуміння правових норм, що дозволяє оцінити готовність діяти в межах закону
	академічна свобода	Індекс академічної свободи (Academic Freedom Index) [8]	Виявляє стан свободи в освітньому середовищі, що є показником демократичної безпеки.
	соціальна автономія	Багаторівневий опитувальник «Адаптивність» [26]; опитувальник соціальної тривожності SPIN (Social Phobia Inventory) [29]; тест «Активна громадянська позиція» [25]; опитувальник умов і форм громадянської участі [16]; тести з громадянської освіти [11]. Міжнародні шкали: Civic Engagement Scale (CES) [22]; Citizen Participation Questionnaire; Youth Civic Engagement Scale	Оцінюють адаптивні можливості особистості, що відображають рівень її автономності та соціальної зрілості. Можуть показати рівень комфортності та автономності людини у соціальних взаємодіях. Міжнародні шкали: вимірюють рівень участі у громадських та політичних процесах; оцінюють готовність брати участь у волонтерських, громадських та політичних ініціативах; діагностують мотивацію та соціальні практики молоді.
	цифрова відповідальність	Тести «Цифрограм» від платформи Дія.Освіта (DigComp 2.1) [7]	Діагностує рівень цифрових навичок та відповідальної поведінки онлайн, що є показником кібербезпеки
	медіаре-зильентність	Національний тест з медіаграмотності (проект «Фільтр», Міністерство культури та стратегічних комунікацій України) [12]	Виявляє здатність протистояти дезінформації, що дозволяє оцінити інформаційну стійкість особистості

Джерело: складено автором

Варто також проаналізувати й інші бар'єри, що заважатимуть впровадженню подібного моніторингу. Будь-яка система сприймає кардинальні зміни з пересторогою. Проте головні перешкоди лежать у площині державного управління. Серед них: політико-інституційна інерція МОН України та РНБО України (відсутність нормативного визнання соціогуманітарної

підготовки як пріоритету національної безпеки; відсутність державного замовлення на розроблення цифрових інструментів для моніторингу якості соціогуманітарної підготовки здобувачів освіти і фахівців різних сфер); консервативність та брак фінансування ЗВО (деградація соціогуманітарної інфраструктури – закриття / злиття соціогуманітарних кафедр, маргіналізація

соціогуманітарних дисциплін; політика «необрання» гуманітарних дисциплін через «вільний вибір» як форма когнітивного розроблення тощо).

Перехід до нової парадигми моніторингу якості соціогуманітарної підготовки не може бути стихійним. Він потребує чіткої вертикалі взаємодії, алгоритм якої має починатися з безпекових структур (РНБО, МОН України), які мають визначити соціогуманітарний складник як повноцінну компоненту професійної підготовки фахівців будь-якої галузі і стратегічний пріоритет національної безпеки та розробити відповідну нормативну базу. Саме ці державні інституції мають виступити головними замовниками «гуманітарного щита», встановивши вимоги до когнітивної і світоглядної стійкості майбутньої еліти та її нормативно-правової суб'єктності. За такої підтримки провідні класичні та педагогічні університети можуть стати безпосередніми «криголамами» – виконавцями, які на практиці руйнуватимуть старі консервативні підходи. Вони зможуть розгорнути пілотні проекти цифрового моніторингу сформованості соціогуманітарної компетентності, апробувати нові методики (VR-симуляції, NLP-аналіз) і перетворити теоретичні безпекові настанови на живі освітні практики. Особлива роль у цій справі має належати закладам педагогічної освіти, які транслюватимуть ці державницькі сенси в освітній простір країни, забезпечуючи тяглість національної стійкості.

Запровадження моніторингу якості соціогуманітарної підготовки здобувачів вищої освіти має неспростовні переваги: для особистості (здобувач отримує цифровий профіль власної світоглядної і когнітивної стійкості та уявлення про свої точки вразливості); для закладу освіти (гаранти освітніх програм отримують математично точні докази їх ефективності у питаннях підготовки здобувачів освіти не лише як професіоналів, але і як лідерів, здатних захистити демократичні принципи існування суспільства); для

суспільства (підвищення загального рівня критичного мислення та соціальної відповідальності мінімізуватиме ризики прийняття популістських рішень та внутрішнього розбрату); для держави (національна стійкість і безпека зміцнюватимуться через формування «гуманітарного щита» та підготовку еліти, здатної захищати державні смисли в умовах екзистенційної війни).

Висновки. У результаті дослідження з'ясовано, що в умовах цифрових трансформацій та гібридних загроз соціогуманітарна підготовка здобувачів вищої освіти трансформується з академічного процесу у фундаментальний чинник зміцнення національної стійкості та посилення національної безпеки. Ефективність цієї підготовки сьогодні неможлива без впровадження системного цифрового моніторингу, заснованого на принципах деперсоналізації, об'єктивності, етичної захищеності особистості тощо. Такий моніторинг має стати результатом синергії державних безпекових структур, профільних міністерств та провідних університетів. Він дозволить перейти від декларативного патріотизму до верифікації реальної когнітивної і світоглядної стійкості та нормативно-правової суб'єктності молоді. Тільки через визнання соціогуманітарної сфери стратегічним пріоритетом на державному рівні та впровадження дієвих механізмів оцінювання її якості можливо забезпечити формування стійкості майбутніх фахівців, здатних витримувати екстремальні навантаження сучасної війни і майбутнього повоєнного будівництва. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні конкретних цифрових алгоритмів автоматизованого аналізу показників соціогуманітарної компетентності (розроблення гейміфікованих стрес-тестів, створення національної платформи для оцінки когнітивної резильєнтності молоді тощо) та інтеграції цих показників у загальну систему державної безпекової звітності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданович, В. Ю., Олексіюк, В. В., Павліковський, А. К., Передрій, О. В., & Муженко, В. М. (2023). Метод когнітивного моделювання негативного впливу гібридних

загроз на національну безпеку держави. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. № 1(77). С. 6–12. <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2023-1-77/6-12>

2. Верховна Рада України. (2014, липень 1). Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

3. Верховна Рада України. (2020, 14 вересня). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Офіційний вебпортал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>.

4. Верховна Рада України. (2021, 27 вересня). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості». Офіційний вебпортал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11>.

5. **Горбулін, В. П.**, ред. (2017). Світова гібридна війна: український фронт. Київ: НІСД.

6. **Данильян, О. Г., & Дзьобань, О. П.** (2020). Трансформації цінностей в інформаційному суспільстві: багатовимірність та різнопорядковість. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: *Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. № 3(46). С. 28–43. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.46.213224>

7. Дія.Освіта. (n.d.). Цифрограм: тест цифрової грамотності за стандартами DigComp 2.1 [Онлайн-тест]. <https://osvita.diia.gov.ua/digigram>.

8. **Заєць, С. В.** (2024). Порівняльна динаміка індексу академічної свободи України та країн світу. *Освітня аналітика України*. № 2 (34). С. 35-47. <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2025-2-35-47>.

9. Кабінет Міністрів України. (2023, листопад 10). Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції забезпечення національної системи стійкості до 2025 року» № 1025-р. Офіційний вебпортал Кабінету Міністрів України. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-kontseptsii-zabezpechennia-natsionalnoi-systemy-stiikosti-do-2025-roku-i101123-1025>

10. **Ляхоцька, Л. Л., & Ляхоцький, В. П.** (2019). Цифрова освіта і наука – запорука національної безпеки України. Київ: ДП «Експрес-об'ява».

11. МІЙКЛАС (n.d.) Громадянська освіта [online-тести]. <https://www.miyklas.com.ua/p/gromadyanska-osvita>

12. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Центр демократії та верховенства права, UNDP Ukraine. (2025, October 23). Національний тест з медіаграмотності [Онлайн-тест]. <https://kdc.org.ua/mediatest/>

13. На урок (2019, 25 березня). Правова культура в Україні. [Онлайн-тест]. <https://naurok.com.ua/test/pravova-kultura-v-ukra-ni-1938.html>

14. На урок (2024, 13 лютого). Відповідальність як моральна риса. Почуття обов'язку [Онлайн-тест]. <https://naurok.com.ua/test/vidpovidalnist-yak-moralna-risa-pochuttya-obov-yazku-2714327.html>

15. На урок (2024, 19 листопада). Інформаційна грамотність та безпека. [Онлайн-тест]. <https://naurok.com.ua/test/informaciyna-gramotnist-ta-bezpeka-3095394.html>

16. На урок (2026, 22 січня). Якими є умови та форми активної громадянської участі в житті суспільства. [Онлайн-тест]. <https://naurok.com.ua/test/yakimi-e-umovi-ta-formi-aktivno-gromadyansko-uchasti-v-zhitti-suspilstva-3651542.html>

17. **Пасічник, Т. О.** (2012). Освіта у системі економічної безпеки національної економіки: автореф. кандидат наук. Дніпропетровськ: Академія митної служби України Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2009_2_20

18. **Петренко, Л. М.** (2025). Самооцінювання готовності викладачів до вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін: актуальність досліджень для України.

Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology. № 1 (29). С. 179–190. <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2025-1-29-16>

19. **Antes, A., Brown, R., Mumford, M. D., Waples, E. P., & Murphy, S. T.** (n.d.). Ethical Decision Making Measure (EDM). Online Ethics Center. <https://doi.org/10.18130/rpat-nm15>

20. AssessmentDay (n.d.). Watson Glaser Critical Thinking Practice Tests and Advice. <https://www.assessmentday.co.uk/watson-glaser-critical-thinking.htm>

21. **Bebeau, M.** (n.d.). Defining Issues Test (DIT and DIT-2). Online Ethics Center. <https://doi.org/10.18130/mmkn-q027>

22. **Doolittle, A., & Faul, A. C.** (2013). Civic Engagement Scale: A Validation Study: A Validation Study. *Sage Open*. Vol. 3(3). <https://doi.org/10.1177/2158244013495542>

23. **Lind, D.** (1977–2021). The Moral Competence Test (MCT): English version [formerly Moral Judgment Test]. Moral Competence Research. <http://moralcompetence.net/mut/mjt-engl.htm>

24. **Martin, M. M. and Rubin, R. B.** (1995). A New Measure of Cognitive Flexibility. *Psychological Reports*. Vol. 76 (2). P. 623–626. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.76.2.623>

25. Onlinetestpad. (2025, 02 квітня). Активна громадянська позиція. <https://vseosvita.ua/test/aktyvna-hromadianska-pozytsiia-5251792.html>

26. Onlinetestpad. (n.d.). Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» [Маклаков, Черм'янін]. https://www.eztests.xyz/tests/social_mlo/.

27. Onlinetestpad. (n.d.). Опитувальник «Стильова саморегуляція поведінки людини» В. І. Моросанової. <https://onlinetestpad.com/ua/test/2790351-opituvalnik-stilova-samoregulaciya-povedinki-lyudini-v%D1%96morosanovoi>

28. Piznay.online (n.d.). Тест цінностей Ш. Шварца. <https://piznay.online/piznay-sebe/test-na-tsinnosti-shvarts>

29. YOUR SAFE PLACE. (n.d.). Тест на соціофобію (SPIN). <https://your-safe-place.com/tests/social-phobia-inventory-scale>

REFERENCES

1. **Bohdanovych, V.Iu., Oleksiuk, V. V., Pavlikovskyi, A. K., Peredrii, O. V., & Muzhenko, V. M.** (2023). Metod kohnityvnoho modeliuвання nehatyvnoho vplyvu hibrydnykh zahroz na natsionalnu bezpeku derzhavy [The method of cognitive modeling of the negative influence of hybrid threats on the national security of the state]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Scientific and technical collection of the Scientific Research Center of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine]*, 1(77), 6–12. <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2023-1-77/6-12> [in Ukrainian].

2. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. (2014, lypen 1). Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine “On Higher Education”] № 1556-VII. Ofitsiyniy vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official Website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

3. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. (2020, veresen 14). Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020, “On the National Security Strategy of Ukraine”]. Ofitsiyniy vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official Website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>. [in Ukrainian].

4. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. (2021, veresen 27). Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku «Pro zaprovadzhennia natsionalnoi systemy stiikosti» [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated August 20, 2021, “On the Establishment of a National Resilience System”].

Ofitsiyniy vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official Website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11>. [in Ukrainian].

5. **Horbulin, V. P.**, red. (2017). *Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front* [World hybrid war: Ukrainian front]. Kyiv: NISD. [in Ukrainian].

6. **Danyliuk, O. H., & Dzoban, O. P.** (2020). Transformatsii tsinnostei v informatsiinomu suspilstvi: bahatovymirnist ta riznoporiadkovist [Value transformations in the information society: Multidimensionality and diversity]. «*Visnyk NluU imeni Yaroslava Mudroho*». Seriya: *Filosofia, filozofia prava, politolohiia, sotsiolohiia* [The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University Series Philosophy philosophies of law political science sociology], 3(46), 28–43. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.46.213224> [in Ukrainian].

7. Diia.Osvita. (n.d.). *Tsyfroham: test tsyfrovoi hramotnosti za standartamy DigComp 2.1* [Digigram: Digital literacy test according to DigComp 2.1 standards]. [Onlain-test]. <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> [in Ukrainian].

8. **Zaiets, S. V.** (2024). Porivnialna dynamika indeksu akaemichnoi svobody Ukrainy ta krain svitu [Comparative dynamics of the Academic Freedom Index in Ukraine and Worldwide]. *Osvitnia analityka Ukrainy* [Educational analytics of Ukraine], 2(34), 35–47. <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2025-2-35-47>. [in Ukrainian].

9. Kabinet Ministriv Ukrainy [Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2023, lystopad 10). Rozporiadzhennia «Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Kontseptsii zabezpechennia natsionalnoi systemy stiikosti do 2025 roku» [«On the Approval of the Action Plan for the Implementation of the Concept for Ensuring the National Resilience System by 2025»] № 1025-r. Ofitsiyniy vebportal Kabinetu Ministriv Ukrainy. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-kontseptsii-zabezpechennia-natsionalnoi-systemy-stiikosti-do-2025-roku-i101123-1025> [in Ukrainian].

10. **Liakhotska, L. L., & Liakhotskyi, V. P.** (2019). *Tsyfrova osvita i nauka – zaporuka natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Digital education and science – a guarantee of Ukraine's national security]. Kyiv: DP «Ekspres-obiava». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718384/> [in Ukrainian].

11. MIKLAS (n.d.) *Hromadianska osvita* [Civic education]. [online-testy]. <https://www.miyklas.com.ua/p/gromadyanska-osvita> [in Ukrainian].

12. Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy, Tsentri demokratii ta verkhov-enstva prava, UNDP Ukraine. (2025, October 23). *Natsionalnyi test z mediahramotnosti* [National media literacy test]. [Onlain-test]. <https://kdc.org.ua/mediatest/> [in Ukrainian].

13. Na urok (2019, 25 bereznia). *Pravova kultura v Ukraini* [Legal culture in Ukraine]. [Onlain-test]. <https://naurok.com.ua/test/pravova-kultura-v-ukra-ni-1938.html> [in Ukrainian].

14. Na urok (2024, 13 liutoho). *Vidpovidalnist yak moralna rysa. Pochuttia oboviazku* [Responsibility as a moral trait. Sense of duty]. [Onlain-test]. <https://naurok.com.ua/test/vidpovidalnist-yak-moralna-risa-pochuttia-obov-yazku-2714327.html> [in Ukrainian].

15. Na Urok (2024, 19 lystopada). *Informatsiina hramotnist ta bezpeka* [Information literacy and security]. [Onlain-test]. <https://naurok.com.ua/test/informatsiina-gramotnist-ta-bezpeka-3095394.html>. [in Ukrainian].

16. Na urok (2026, 22 sichnia). *Yakymy ye umovy ta formy aktyvnoi hromadianskoi uchasti v zhytti suspilstva* [What are the conditions and forms of active civic participation in the life of society]. [Onlain-test]. <https://naurok.com.ua/test/yakimi-e-umovi-ta-formi-aktivno-gromadyansko-uchasti-v-zhitti-suspilstva-3651542.html> [in Ukrainian].

17. **Pasichnyk, T. O.** (2012). *Osvita u systemi ekonomichnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky: avtoref* [Education in the system of economic security of the national economy]. Kandydat nauk. Dnipropetrovask: Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy [Academy of Customs Service of Ukraine]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vam-sue_2009_2_20 [in Ukrainian].

18. **Petrenko, L. M.** (2025). *Samoostiniuvannia hotovnosti vykladachiv do vdoskonalennia vykladannia psyholoho-pedahohichnykh dystsyplin: aktualnist doslidzhen dlia Ukrainy* [Self-as-

assessment of teachers' readiness to improve the teaching of psychological and pedagogical disciplines: Relevance of research for Ukraine]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 1 (29), 179–190. <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2025-1-29-16> [in Ukrainian].

19. **Antes, A., Brown, R., Mumford, M. D., Waples, E. P., & Murphy, S. T.** (n.d.). Ethical Decision Making Measure (EDM). Online Ethics Center. <https://doi.org/10.18130/rpat-nm15>. <https://doi.org/10.18130/rpat-nm15> [in English].

20. AssessmentDay (n.d.). Watson Glaser Critical Thinking Practice Tests and Advice. <https://www.assessmentday.co.uk/watson-glaser-critical-thinking.htm> [in English].

21. **Bebeau, M.** (n.d.). Defining Issues Test (DIT and DIT-2). Online Ethics Center. <https://doi.org/10.18130/mmkn-q027> [in English].

22. **Doolittle, A., & Faul, A. C.** (2013). Civic Engagement Scale: A Validation Study: A Validation Study. *Sage Open*, 3(3). <https://doi.org/10.1177/2158244013495542> [in English].

23. **Lind, D.** (1977-2021). The Moral Competence Test (MCT): English version [formerly Moral Judgment Test]. Moral Competence Research. <http://moralcompetence.net/mut/mjt-engl.htm> [in English].

24. **Martin, M. M. and Rubin, R. B.** (1995). A New Measure of Cognitive Flexibility. *Psychological Reports*, 76 (2), 623-626. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.76.2.623> [in English].

25. Onlinetestpad. (2025, 02 kvitnia). Aktyvna hromadianska pozytsiia [Active civic position]. <https://vseosvita.ua/test/aktyvna-hromadianska-pozytsiia-5251792.html> [in Ukrainian].

26. Onlinetestpad. (n.d.). Bahatorivnevyi osobystisnyi opytuvalnyk «Adaptynist» [Multilevel personality inventory «Adaptability»]. [Maklakov, Chermianin]. https://www.eztests.xyz/tests/social_mlo/ [in Ukrainian].

27. Onlinetestpad. (n.d.). Opytuvalnyk «Stylova samorehuliatsiia povedinky liudyny» V. I. Morosanovoi [V. I. Morosanova's "Self-regulation profile of learning behavior" questionnaire]. <https://onlinetestpad.com/ua/test/2790351-opituvalnik-stilova-samoregulyaciya-povedinky-lyudini-v%D1%96morosanovoi> [in Ukrainian].

28. Piznay.online (n.d.). Test tsinnosti Sh. Shvartsa [Schwartz Value Survey]. <https://piznay.online/piznay-sebe/test-na-tsinnosti-shvarts> [in Ukrainian].

29. YOUR SAFE PLACE. (n.d.). Test na sotsiofobiiu (SPIN) [Social Phobia Inventory (SPIN) test]. <https://your-safe-place.com/tests/social-phobia-inventory-scale> [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.05.2026